

СИЛАБУС
ОК «Безпека дітей та молоді в кіберпросторі»
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна педагогіка».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: II (магістерський).

Викладач	Петровська Катерина Володимирівна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fdssso/structure-fdssso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/petrovsyka/
Контактний телефон	-
E-mail викладача	ev_petrovska@bdpu.org.ua
Графік консультацій	Щоп'ятниці з 13.00 до 14.00

Форма навчання	Кількість кредитів\годин	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	4 120	10	22	88	екзамен

Семестр: I семестр

Мова навчання: українська.

Ключові слова: кіберпростір, профілактика, соціальні мережі, діти та молодь.

Мета курсу: підготовка майбутніх фахівців із соціальної роботи, соціальних педагогів до соціальної роботи з дітьми та молоддю щодо їхньої безпеки в сучасному кіберпросторі, засвоєння основних принципів соціальної роботи з дітьми та молоддю щодо профілактики девіантної, залежної та суїцидальної поведінки, пов'язаної з впливом соціальних мереж та інших ресурсів Інтернет-середовища.

Предмет курсу: технології формування безпечної поведінки дітей та молоді у кіберпросторі.

Програмні компетентності:

ЗК-7 Здатність до адаптації та дії.

СК-3 Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

СК-16 Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

Результати навчання:

ПРН-5 Збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних.

ПРН-10 Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПРН-20 Упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

Зміст курсу:

Тема 1. Вступ до соціальної роботи з дітьми та молоддю щодо безпечної поведінки у кіберпросторі. Предмет та завдання соціальної роботи з дітьми та молоддю щодо безпечної поведінки у кіберпросторі. Інформаційно-комунікаційні технології у сучасному закладі освіти. Інтернет в Україні. Інтернет-можливості для розвитку дітей. Можливості використання в освітньому закладі цифрових навчальних ресурсів (медіа-засобів). Етика створення та ведення вчителем (педагогом) форумів та блогів. Організаційні аспекти соціальної роботи з дітьми та молоддю щодо безпечної поведінки в Інтернет-середовищі. Основні поняття курсу: Інтернет-середовище, кібер-простір, віртуальний простір. Нормативно-правова база використання Інтернет простору в Україні та світі. Мета, завдання та принципи соціальної роботи щодо безпеки в кібер-просторі. Нормативно-правова база використання Інтернет простору в Україні та світі.

Тема 2. Особливості поведінки дітей та молоді в Інтернет-середовищі. Вікові особливості поведінки в Інтернет-середовищі. Діти в Інтернеті. Дослідження з проблем використання Інтернету

дітьми в Україні. Вікові психофізіологічні особливості дітей 7-10 років. Врахування психологічних особливостей дітей 11-18 років при організації тренінгів з безпечного використання інтернет-ресурсів. Гендерні особливості поведінки дітей та молоді в Інтернет-просторі. Секстинг та інтимні селфі – ключовий елемент поведінки молоді в кіберпросторі. Схожість та відмінність у гендерній поведінці дітей та молоді в Інтернеті.

Тема 3. Ризики Інтернет-середовища. Маніпулятивні технології впливу в Інтернет-середовищі. Вплив на розвиток особистості інформаційно-комунікаційних технологій. Інтернет-загрози для дітей. Корисні можливості та загрози соціальних мереж та сайтів знайомств. Дитячі фото в соціальних мережах: ризики, негативні наслідки. Ризики Інтернет-магазинів та сайтів з послугами, які пропонують купити онлайн. Основні джерела небезпеки в мережі Інтернет (шкідливі програми, віруси, черв'яки, троянський кінь (троян), програми-шпигуни, спливаючі вікна, спам, небезпечні особи тощо).

Тема 4. Інтернет залежність та залежність від гаджетів. Поняття ігрова та Інтернет-залежність, кібер-залежність. Інтернет-залежність у системі споріднених понять та її психологічні особливості. Види інтернет-залежності. Залежність від комп'ютерних онлайн-ігор. Залежність від соціальних мереж. Залежність від онлайн-гемблінгу та шопінгу в інтернет-магазинах. Кіберсексуальна залежність. Залежність від компульсивної навігації інтернетом. Лудоманія: фізичні та психологічні симптоми. Технологія профілактики Інтернет-залежності. Генеза інтернет-залежності та психологічні механізми її розвитку. Вплив інтернет-залежності на психосоціальний розвиток особистості молодої людини. Подолання інтернет-залежності засобами психопрофілактики та психокорекції. Інтегративна модель інтернет-залежності та її подолання. Напрямки подолання інтернет-залежності.

Тема 5. Правове забезпечення кіберзахисту. Основні принципи забезпечення кібербезпеки. Основні напрями забезпечення кібербезпеки України. Об'єкти кіберзахисту. Забезпечення кіберзахисту об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Національна система кібербезпеки. Повноваження суб'єктів забезпечення кібербезпеки постійної готовності. Взаємодія суб'єктів забезпечення кібербезпеки. Напрямки діяльності департаменту кіберполіції Національної поліції України. Міжнародне співробітництво України у сфері кібербезпеки. Нове регулювання кібербезпеки в контексті міжнародного досвіду.

Тема 6. Технологія соціальної роботи щодо безпеки в кіберпросторі. Методи, прийоми, способи, засоби соціальної роботи щодо безпеки у кіберпросторі. Захист дітей та молоді від негативних інформаційних впливів – один із напрямів української державної політики в галузі освіти та соціальної роботи. Формування у дітей компетенцій безпечного користування ресурсами мережі Інтернет. Використання навичок критичного мислення при оцінюванні Інтернет-ресурсів. Консультативно-просвітницька робота з дітьми та молоддю щодо профілактики ризикованої поведінки в Інтернет-середовищі. Діяльність Коаліції за безпеку дітей в Інтернеті. Мета, основні завдання та зміст діяльності ініціативи eSafety (electronic safety). Програма «Онляндія – безпека дітей в Інтернеті». Вітчизняні та міжнародні ініціативи, асоціації, об'єднання та організації, що займаються питання профілактики ризикованої поведінки в Інтернет-середовищі» Проект із протидії незаконним матеріалам в інтернет-просторі України «Skarga.ua» ініційований Інтернет асоціацією України. «Гарячі» контакти з інтернет безпеки та їх можливості.

Тема 7. Сучасні технології та підходи до профілактики ризикованої поведінки в Інтернет-середовищі. Підготовка педагогів-тренерів з безпеки в Інтернеті. Структурно-логічна модель підготовки педагогів-тренерів з безпеки в Інтернеті. Структурно-логічна модель тренінгу для дітей 7-10 та 11-18 років з безпеки в Інтернеті. Використання мультимедійних та ігрових технологій щодо профілактики ризикованої поведінки в кіберпросторі. Проект «Про інтернет» - підвищення цифрової грамотності дітей. Інтерактивні он-лайн ігри: «Подорож на Астерікс», гра від Disney «The Surf Swell Island», ігри про цифрову грамотність від «Media Smarts», «Дикий інтернет ліс» від Ради Європи тощо. Комікси про інформаційну безпеку від «Онляндії» (Безмежний ліс, Нові друзі Ганнусі, Римська група, Плутанина та інциденти). Ресурс www.onguardonline.gov - американський федеральний сайт про онлайн-безпеку. Онлайн-посібник про браузері «20 цікавих фактів про браузері й інтернет». Ресурс «NSTeens» – ігри та відео про онлайн-безпеку; «NetSmartzKids» - анімовані ролики для дітей 5-10 років.

Тема 8. Відповідальність батьків за безпеку дітей в Інтернеті. Організація превентивної роботи з батьками. Психологічні особливості дорослої людини – користувача Інтернету. Захист батьками власного комп'ютера. Захист батьками дитини в он-лайні та дотримання правил безпечного користування Інтернетом. Навчальний ресурс для батьків «ThinkB4U.com». «Покоління міленіалів», «Покоління Google» – діти та молодь і цифрові технології у вихованні. Роль сім'ї у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі. Кібер-булінг – використання технологій для погроз та переслідування стосовно іншої людини, цькування у соціальних мережах. Он-лайн-хижаки: що можуть зробити батьки, щоб мінімізувати цей ризик. Підвищення батьками безпеки дітей та молоді у Web. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів».

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, сторітейлінг, навчальна дискусія); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, скрайбінг); практичні (вправи, дослідження, проектування).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): заняття проводяться у формі

дискусій, мозкових штурмів; висловлювання власної точки зору заохочується; нетерпимість до академічного плагіату.

Політика щодо деделайнів та перескладання. Якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття – на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати відповідну кількість балів, які були визначені на дану тему заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації». Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності та неправомірного використання технологій ШІ не толеруються; підтримка створення освітньо-наукового середовища, побудованого на прозорості, доброчесності та високих стандартах наукової етики.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком (в онлайн режимі за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проекту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: мультимедійне обладнання, інтерактивні дошки, ноутбук.

Система оцінювання та вимоги:

Поточний контроль

Денна форма

Тема 1.					
Лекційне заняття	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуально-дослідні завдання	Тестування за темою	Підсумкові бали
відвідування – 1	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 2.					
відвідування – 1	-	9	10	5	25
Тема 3.					
відвідування – 1	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 4.					
відвідування – 1	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 5.					
-	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 6.					
відвідування – 1	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	6	5	25
Тема 7.					
-	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	7	5	25
Тема 8.					
-	теоретична частина – 5 практичні завдання – 3	5	7	5	25
Загалом					200
Підрахунок					
Середнє арифметичне 200 \ 4 кредити = 50 балів максимум / 25 мінімум					

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів). Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – екзамен.

Поточний контроль								Середнє арифметичне за поточну роботу	Екзамен	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4				
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	50	100	
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
5.1	5.2	6.1	7.1	7.1	7.2	8.1	8.2			
25		25		25		25				

Шкала оцінювання ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. «Небезпечні квести для дітей : профілактика залучення / Методичні рекомендації. К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2017. 76 с.
2. «Створюй, спілкуйся та поважай : кращий Інтернет починається з тобою». методико-бібліогр. матеріали / Управління культури і туризму Харк. облдержадмін., Харк. обл. універс. наук. б-ка; ред.-уклад. Н. М. Грачова. Х. : ХОУНБ, 2018. 20 с.
3. Бугайова Н. М. Профілактика Інтернет-залежності в перебігу електронного навчання : збірник наукових праць. Випуск І. Кривий Ріг : Видавничий відділ НметАУ, 2010. 320 с.
4. Використання інтерактивних методів та мультфільмів у профілактиці ризикованої поведінки: метод. посіб. для спеціалістів, які працюють з бездоглядними та безпритульними дітьми та підлітками / Т. В. Журавель, Т. Л. Лях, О. М. Нікітіна ; за ред. Т. В. Журавель. К., 2010. 168 с.
5. Діти в інтернеті : як навчити безпеці у віртуальному світі / І. Литовченко, С. Максименко, С. Болтівець, М-Л. Чапа, Н. Бугайова. К.: Видавництво: ТОВ «Видавничий будинок“Аванпост-Прим”», 2010. 48 с. (посібник для батьків).
6. Кочарян А. Б. «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі»: навчально-методичний посібник. Київ, 2011. 100 с.
7. Освіта в сфері прав людини в Інтернеті. Методичний посібник. Мурашкевич О.А., Черних О.О. К. : ВАІТЕ. 2015. 70 с.
8. Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та пояснювальний меморандум. Рада Європи, ТОВ «Інжиніринг». 2014. 60 с.
9. Снітко М. А. Безпечна поведінка в Інтернеті / Сходинки : просвітницько-профілактична програма тренінгових занять для вихованців інтернатних закладів : навч.-метод. посіб. / за ред. Т. В. Журавель, Т. Л. Лях ; авт.-кол.: О. Л. Брусенко, Т. В. Журавель, М. А. Снітко та ін. К.: Видавничий дім «Калита», 2012. С. 191–210.
10. Снітко М. А. Формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі : метод. посіб. / Снітко М. А. К. : ОБНОВА, 2011. 96 с.

Допоміжна

1. Вайнола Р. Х. Технології соціально-педагогічної роботи: [курс лекцій для студ. спец. 6.010105 «Соціальна педагогіка»]. К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008. 152 с.
2. Вдовиченко О. В. Прояв особливостей ризику у підлітковому віці [Електронний ресурс] Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pzpp/2011_13_5/34-39.pdf

3. Снітко М. А. Вплив Інтернет-мережі на формування ціннісних орієнтацій сучасних підлітків // Возрождение духовности в современном мире : тезисы Всеукр. науч.-практич. конф., (Харьков, 24–25 марта 2011 г.). Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. С. 304–306.
4. Снітко М. А. Особливості використання Інтернет-мережі в процесі підготовки соціальних педагогів // Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Запоріжжя, 10–11 листопада 2011 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2011. С. 72–73.
5. Снітко М. А. Підготовка фахівців соціальної сфери до формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., (м. Київ, 28–29 березня 2012 р.). К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 306–311.
6. Снітко М. А. Роль сім'ї у формуванні безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі // Сучасна сім'я та соціальні інституції: шляхи партнерської взаємодії : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (м. Київ, 17 травня 2012 р.). К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. С. 150–153.
7. Снітко М. А. *Стан обізнаності підлітків та їх батьків щодо безпечної діяльності в Інтернет-мережі* // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2012. 2 (104). с. 99-102. Режим доступу: <http://elibrary.kubg.edu.ua/1302/>

Веб бібліографія

1. <http://online-bezpeka.kyivstar.ua/> – «Безпека дітей в Інтернеті», спеціальний розділ сайту «Київстар».
2. http://bezpeka.kyivstar.ua/materials/the_benefit_for_parents/ – електронна версія посібника з онлайн безпеки, що підготовлений фахівцями "Київстар" та Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України у рамках соціальної програми "Безпека дітей в Інтернеті".
3. <http://disted.edu.vn.ua/media/bp/html/etusivu.htm> – програма «Безпека дітей в Інтернеті», що заснована компанією "Майкрософт Україна" в рамках програми "Партнерство в навчання".
4. <http://laste.arvutikaitse.ee/rus/html/etusivu.htm> – базова інформація про безпеку в інтернеті для дітей, батьків та вчителів, а також тести та інтерактивні ілюстровані розповіді про eSafety для дітей (за допомогою цієї інформації можна провести уроки з eSafety в школі).
5. <http://webwewant.eu/> – сайт про електронну безпеку для підлітків, що містить багато корисної інформації та відео, де молоді люди діляться про те, яким на тему «Інтернет – яким ми хочемо його бачити?!».
6. <http://www.drossinternets.lv/page/120> – практичні поради про безпеку в інтернет-просторі, зокрема, спеціальні розділи «Вчителям та батькам» (про безпечні та небезпечні ресурси, інтернет-залежність) і «Дітям та підліткам» (про етикет та безпеку у соціальних мережах, онлайн-чатах, форумах тощо).
7. <http://www.microsoft.com/ru-ru/security/family-safety/online-safety-tips.aspx> – безпека комп'ютера та інформації, безпечне програмне забезпечення – поради від Microsoft.
8. <http://www.microsoft.com/ruru/security/online-privacy/passwords-create.aspx> – як створити надійний та легкий для запам'ятовування пароль.
9. <http://www.onlandia.org.ua/> – Он-ляндія – безпечна веб-країна.
10. <http://www.saferinternet.org/> – сайт Insafe (некомерційна організація, створена за участі Єврокомісії, головна мета якої – підтримка громадян у безпечному, етичному та ефективному використанні інтернету та інших ІКТ). На ресурсі ви знайдете розділи для дітей, батьків та вчителів з великою кількістю корисних матеріалів (брошур, статей, відео, мультфільмів тощо) про інтернет безпеку.
11. <http://www.saferinternet.org/digitaluniverse> – мультфільми про eSafety для дітей та батьків.
12. <http://www.saferinternet.org/esafety-kit> – тут можна скачати брошури, написані англійською та іншими європейськими мовами, з корисною інформацією та завданнями для дітей та батьків (які можна використати на ваших уроках з eSafety).
13. <http://www.securelist.com/ru/safeonline/rules> – як захистити свій комп'ютер, себе, свої персональні дані.
14. <http://www.securelist.com/ru/threats> – про віруси, спами та інші загрози для комп'ютера на сайті «Лабораторії Касперського».
15. <https://www.youtube.com/watch?v=bh20w33ptg0> – мультфільми про eSafety для наймолодших.
16. <http://www.netpolice.ru/> – Сайт NetPolice популяризує безпечний та ефективний доступ до інтернету для дітей і підлітків.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org.ua>
2. Сайт БДПУ <http://bdpu.org.ua>
3. Медіатека ФДССО.
4. Електронна підтримка навчання Moodle <https://edu.bdpu.org/login/index.php>.